

Κριτική θεώρηση του βιβλίου ιστορίας ΣΤ' Δημοτικού με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών

Γεώργιος Ευαγγ. Φελέκης
Δάσκαλος

1. Εισαγωγή

Στην προβληματική που προέκυψε σχετικά με τη διδασκαλία του βιβλίου Ιστορίας της ΣΤ' Δημοτικού θεώρησα υποχρέωσή μου να προσφέρω στο διάλογο, ως άμεσα σχετιζόμενος, εφόσον διατέλεσα επιμορφωτής των νέων διδακτικών πακέτων καθώς επίσης διδασκων του συγκεκριμένου βιβλίου κατά το σχολικό έτος 2006-2007.

Το σκεπτικό της παρούσας εργασίας είναι να εξετάσω το κατά πόσο το βιβλίο αυτό εναρμονίζεται με τους σκοπούς και στόχους του μαθήματος της ιστορίας όπως ορίζονται από το Α.Π.Σ., καθόσον «*Τα διδακτικά βιβλία σύμφωνα με το νόμο, γράφονται με βάση τα Α.Π.Σ.. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να είναι συμβατά με το σκοπό, τους στόχους, τα περιεχόμενα και τις μεθοδολογικές υποδείξεις αυτών.*»

2. Κριτική ως προς τη δομή του βιβλίου

- Η ύλη του βιβλίου, ο αριθμός των θεματικών ενότητων, οι τίτλοι των ενότητων, οι διδακτικές ώρες ανά ενότητα και το σύνολο των σελίδων συμβαδίζουν με τις υποδείξεις του Α.Π.Σ. Πιο συγκεκριμένα, η ιστορική ύλη αφορά τα «νεότερα και σύγχρονα χρόνια». Διαιρείται σε 5 ενότητες με τους προτεινόμενους από το Α.Π.Σ. τίτλους. Οι αντίστοιχες διδακτικές ώρες είναι 4, 10, 14, 7, 15, συνολικά 50. Ο αριθμός των σελίδων 140.
- Οι επιλογές της συντακτικής ομάδας: Η ομάδα σε κάθε ενότητα έθεσε μια προλογική-εισαγωγική σελίδα και μια επιλογική-ανακεφαλαιωτική. Διαίρεσε την ύλη σε 50 κεφάλαια, των οποίων το γενικό ιστορικό πλαίσιο συμβαδίζει με το Α.Π.Σ.. Η δομή κάθε κεφαλαίου περιλαμβάνει ένα «συνθετικό κείμενο», το «γλωσσάριο», ένα «ντοκουμέντο», την «ιστοριογραμμή», και ένα δισέλιδο ή τρισελίδο «μαθητείας στην ιστορία».
- Κριτική¹ μπορεί να ασκηθεί στα εξής σημεία: Αναγνωρίζουμε την αναγκαι-

1 Η κριτική για τον όγκο της ύλης, για τις διαθέσιμες διδακτικές ώρες και ό,τι άλλο σχετικό με τα πιο πά-

ότητα ανάπτυξης του περιεχομένου σε περιορισμένο αριθμό σελίδων. Ωστόσο, διαπιστώνουμε ότι διατίθεται μικρότερος αριθμός σελίδων σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα. Συγκεκριμένα: Ένα τρισέλιδο για κάθε κεφάλαιο της 1^{ης} ενότητας «Η Ευρώπη στα νεότερα χρόνια», της 4^{ης} ενότητας «Η Ελλάδα ανεξάρτητο κράτος» και της 5^{ης} ενότητας «Η Ελλάδα στον 20ό αιώνα», και ένα δισέλιδο για τη 2^η ενότητα «Έλληνες κάτω από ξένη κυριαρχία» και την 3^η ενότητα «Η Μεγάλη Επανάσταση».

3. Κριτική ως προς το περιεχόμενο

Θεωρούμε ότι έγινε λεπτομερής καταγραφή των λαθών, παραλείψεων και ασαφειών που αφορούν το περιεχόμενο του βιβλίου από επιστημονικούς και πνευματικούς φορείς, με υπέρτατο την Ακαδημία Αθηνών. Η παρούσα εργασία δεν υπεισέρχεται στην κριτική της ορθότητας του περιεχομένου του βιβλίου –έργο των ιστορικών–, αν και οι υποδείξεις-εισηγήσεις της Ακαδημίας Αθηνών, ευρέως γνωστές, βρίσκουν τον γράφοντα απολύτως σύμφωνο.

4. Κριτική ως προς τους σκοπούς και τους στόχους

Ως προς το γενικό και τους ειδικούς σκοπούς

Η συγγραφική ομάδα αναφέρει στο Βιβλίο του Δασκάλου, στη σελίδα 13: «Με βάση τη *λογική* του Αναλυτικού Προγράμματος και το ΔΕΠΠΣ, σκοπός εδώ δεν είναι η απομνημόνευση των γεγονότων της μεγάλης αυτής ιστορικής περιόδου. Δεν είναι εξάλλου εφικτό να απομνημονευθεί ο όγκος των γεγονότων που κρίνονται σημαντικά κατά τη διάρκεια των πέντε (5) και πλέον αιώνων. Στόχος μας είναι η διαμόρφωση ενός γενικού οργανωτικού και ερμηνευτικού πλαισίου για τις ιστορικές εξελίξεις της περιόδου, η απόκτηση ιστορικής εικόνας, η ιστορική γνώση στην τριπλή, όπως προσδιορίσαμε, δυναμική της...τη «δηλωτική» που αναφέρεται στη γνώση περιεχομένου, τη «διαδικαστική» που αναφέρεται στη γνώση των μεθόδων της ιστορίας με έμφαση στη χρήση των ιστορικών πηγών, την «εννοιολογική» που αναφέρεται στην κατανόηση των ιστορικών εννοιών».

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν τα εξής:

- Η Συντακτική Ομάδα παρερμηνεύει τη λογική του αναλυτικού προγράμματος, όταν επισημαίνει ότι «σκοπός εδώ δεν είναι η απομνημόνευση των γεγονότων της μεγάλης αυτής ιστορικής περιόδου»· παραδέχεται ότι είναι ανέφικτο (!) να απομνημονευθεί ο όγκος των γεγονότων, και μάλιστα σημαντικών. Στο αναλυτικό πρόγραμμα, ωστόσο, από τους 94 στόχους οι 40 αναφέρονται στην απόκτηση ιστορικής γνώσης. Το Α.Π.Σ. στη σελίδα 230, στους ειδικούς σκοπούς για το μάθημα της ιστορίας, αναφέρει: «...οι μαθητές επιδιώκεται να γνωρίσουν σημαντικά γεγονότα και εξελίξεις της ελληνικής ιστορίας από την

νω δεδομένα είναι κριτική που αφορά τα Α.Π.Σ. και όχι το βιβλίο Ιστορίας ΣΤ' Δημοτικού, αφού όλα αυτά προβλέπονται και περιγράφονται εκεί αναλυτικά.

αρχαιότητα ως σήμερα...». Η ιστορική γνώση αποκτάται αρχικά με την απομνημόνευση γεγονότων, η οποία και εξελίσσεται σε ιστορική σκέψη με ανάλογες διδακτικές μεθόδους.

- Επίσης, αντιφάσκει και με το ίδιο το σκεπτικό της. Παραδέχεται ότι «σκοπός εδώ δεν είναι η απομνημόνευση των γεγονότων της μεγάλης αυτής ιστορικής περιόδου» (όπως προαναφέρθηκε), ενώ αμέσως μετά δηλώνει ότι «στόχος μας είναι η διαμόρφωση ενός γενικού οργανωτικού και ερμηνευτικού πλαισίου...στη γνώση περιεχομένου».

Ως προς τους στόχους ανά ενότητα

Στην 1^η ενότητα, «**Η Ευρώπη στα νεότερα χρόνια**», με τέσσερα τρισέλιδα κεφάλαια, θεωρούμε ότι υπηρετούνται επαρκώς οι στόχοι της ενότητας.

Στην 2^η ενότητα, «**Οι Έλληνες κάτω από ξένη κυριαρχία**», σε δέκα δισέλιδα κεφάλαια, θεωρούμε ότι επιχειρείται μια παράλληλη διαδρομή προς τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος με ασάφειες και παραλείψεις. Συγκεκριμένα (Πίνακας 1):

A.Π.Σ. ² 1	Να κατανοήσουν σχετικές με τις ενότητες ιστορικές έννοιες, όπως: σκλαβιά, τουρκοκρατία, παιδομάζωμα.
B.M. ³ 1.1	Σε κείμενο (σελ. 16) είκοσι γραμμών, με τίτλο «Η κυριαρχία στον ελληνικό χώρο: Λατίνοι και Οθωμανοί», αφιερώνονται δυσανάλογα στην οθωμανική κυριαρχία δύο γραμμές και οι υπόλοιπες δεκαοχτώ στη λατινική κυριαρχία. Δεν γίνεται καμιά αναφορά για τη θέση των Ελλήνων στην περίοδο αυτή. Έτσι υποβιβάζεται το φαινόμενο σκλαβιά, τουρκοκρατία.
B.M. 1.2	Στο χάρτη της ίδιας σελίδας να μεν απεικονίζονται τα όρια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, αλλά δεν δείχνονται οι ελληνικές περιοχές οι οποίες τελούν υπό κατάληψη, πράγμα που είναι και το ζητούμενο της ιστορικής γνώσης.
B.M. 1.3	Στο γλωσσάριο της ίδιας σελίδας η έννοια <i>αγγραφείες</i> εξηγείται με το οξύμωρο: ως αναγκαστική προσφορά εργασίας (ή αναγκαστική θα είναι η εργασία ή προσφορά).
B.M. 1.4	Στο γλωσσάριο, στη σελ. 18, η έννοια παιδομάζωμα διαστρεβλώνεται: εξηγείται ως στρατολόγηση παιδιών κι όχι ως βίαιη στρατολόγηση, που είναι και το αληθινό της νόημα.
A.Π.Σ. 2	Να διακρίνουν τους λόγους που οδήγησαν τον σουλτάνο στο να παραχωρήσει προνόμια στην Εκκλησία και τους Έλληνες.

2 Ο στόχος, όπως περιγράφεται στο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών.

3 Βιβλίο Μαθητή.

B.M. 2	Δεν γίνεται αναφορά.
A.Π.Σ. 3	Να εκτιμήσουν το γεγονός της επιβίωσης του Ελληνισμού και της Ορθοδοξίας κάτω από τόσο δυσμενείς συνθήκες.
B.M. 3	«...διατηρούν την ταυτότητά τους. Αυτό γίνεται γιατί έχουν το δικαίωμα (;) να κρατήσουν τη θρησκεία και τη γλώσσα τους και να λειτουργούν σε κοινότητες εκλέγοντας τους άρχοντές τους» (σελ.36). Δεν τονίζονται τα δυναμικά στοιχεία του Ελληνισμού και Ορθοδοξίας που επέτρεψαν την επιβίωση. Αναφέρεται μόνο ότι ο Ελληνισμός επιβίωσε χάρη στα παραχωρημένα δικαιώματα διατήρησης γλώσσας, θρησκείας και αυτοδιοίκησης. Επίσης, δεν επισημαίνεται ότι αυτά ήταν κυρίως σε θεωρητική βάση και ότι στην πραγματικότητα εφαρμόστηκαν πλημμελώς. Γενικά, δημιουργείται η ψευδής εντύπωση ότι οι Τούρκοι παραχωρούν δικαιώματα και χάρη στη γενναιοδωρία τους επιβίωσε ο Ελληνισμός.
A.Π.Σ. 4	Να εκτιμήσουν το ρόλο των θρύλων, των παραδόσεων και των συμβολισμών κατά τα χρόνια της σκλαβιάς στη διατήρηση της ιδιαιτερότητας των Ελλήνων.
B.M. 4	Παραλείπεται.
A.Π.Σ. 5	Να θαυμάσουν τον ηρωισμό των Σουλιωτισσών.
B.M. 5	Υπάρχει πίνακας του Ντεβίλ με λεξάντα «Σουλιώτισσες σε μάχη εναντίον των στρατευμάτων του Αλή Πασά». Καμιά αναφορά για τον ηρωισμό και την αυτοθυσία ως μορφή αντίστασης.

Στην 3^η ενότητα, «**Η Μεγάλη Επανάσταση**», σε δεκατέσσερα δισέλιδα κεφάλαια, εντοπίσαμε συστηματική απόκλιση από τους στόχους του Α.Π.Σ. (Πίνακας 2):

A.Π.Σ. 1	Να κατανοήσουν σχετικές με την ενότητα έννοιες, όπως:... αυτοθυσία, ολοκαύτωμα....
B.M. 1	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 2	Να κατανοήσουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Επανάστασης στη Μολδοβλαχία, τους λόγους για τους οποίους αποφασίστηκε να αρχίσει από εκεί ο Αγώνας και τα αποτελέσματά του.
B.M. 2	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 3	Να εκτιμήσουν την αυτοθυσία των αγωνιστών, τους λόγους της αποτυχίας και τις επιπτώσεις που είχε η Επανάσταση στη Μολδοβλαχία.

B.M. 3	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 4	Να γνωρίσουν τα κυριότερα γεγονότα της έναρξης και της εξάπλωσης του Αγώνα σε όλη την Ελλάδα και την αντίδραση των Τούρκων.
B.M. 4	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 5	Να γνωρίσουν το σχέδιο του Κολοκοτρώνη και να συσχετίσουν την αντίσταση στη Στερεά Ελλάδα και τις επιτυχίες στη θάλασσα με την εδραίωση της Επανάστασης στην Πελοπόννησο.
B.M. 5	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 6	Να εκτιμήσουν το στρατηγικό σχέδιο, τη στάση και την προσφορά του Μάρκου Μπότσαρη.
B.M. 6	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 7	Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα γεγονότα του πέμπτου έτους της Επανάστασης.
B.M. 7	Γίνεται αναφορά μόνο στην ιστοριογραφική.
A.Π.Σ. 8	Να εκτιμήσουν την αυτοθυσία, για τη μεγάλη υπόθεση της ελευθερίας του έθνους, των πολιορκημένων στο Μεσολόγγι.
B.M. 8	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 9	Να κατανοήσουν το σχέδιο δράσης του Καραϊσκάκη για την αποκοπή του εφοδιασμού του τουρκικού στρατού.
B.M. 9	Δεν υπάρχουν σχετικές αναφορές.
A.Π.Σ. 10	Να γνωρίσουν και να εκτιμήσουν τη συμβολή των Φιλελλήνων στον αγώνα της ανεξαρτησίας.
B.M. 10	Στο κεφάλαιο «Οι σχέσεις με την Ευρώπη: ο Φιλελληνισμός» καθώς και στις σχετικές ασκήσεις στο Τετράδιο Εργασιών ο ανωτέρω στόχος υποστηρίζεται, πολύ καλύτερα μάλιστα από ό,τι στο προηγούμενο βιβλίο Ιστορίας.

Στην 4^η ενότητα, «**Η Ελλάδα ανεξάρτητο κράτος**», σε επτά τρισέλιδα κεφάλαια, η αναντιστοιχία στόχων του αναλυτικού προγράμματος και βιβλίου έχει ως ακολούθως (Πίνακας 3):

A.Π.Σ. 1	Να κατανοήσουν σχετικές με τις ενότητες έννοιες, όπως: ..., εξαρχικοί, κομιτατζήδες.
B.M. 1	Δεν αναφέρονται.

A.Π.Σ. 2	Να κατανοήσουν τη σημασία του πολέμου του 1897 για τις πολιτικές εξελίξεις της χώρας.
B.M. 2	Αναφέρεται μόνο στην ιστοριογραφική (σελ. 71) ως ελληνοτουρκικός πόλεμος.
A.Π.Σ. 3	Να γνωρίσουν τα σημαντικότερα γεγονότα του μακεδονικού αγώνα (1904-1908).
B.M. 3	Στη λεζάντα της φωτογραφίας του Παύλου Μελά αναφέρει σχετικά μόνο ότι «Αναλαμβάνει το 1904 τη συγκρότηση ένοπλων σωμάτων και ορίζεται διοικητής των ανταρτικών ελληνικών δυνάμεων στη Δυτική Μακεδονία».
A.Π.Σ. 4	Να εκτιμήσουν τη σπουδαιότητα του αγώνα αυτού για τη μετέπειτα ενσωμάτωση της Μακεδονίας στο ελληνικό κράτος.
B.M. 4	Δεν γίνεται αναφορά.

Στην 5^η ενότητα, «**Η Ελλάδα κατά τον 20^ο αιώνα**», σε δεκαπέντε τρισέλιδα κεφάλαια, συνεχίζει η αναντιστοιχία στόχων και βιβλίου ως ακολούθως (Πίνακας 4):

A.Π.Σ. 1	Να εκτιμήσουν ... τα αποτελέσματα της έκβασης του πολέμου (Α' παγκόσμιος) για την Ελλάδα.
B.M. 1	Στο γλωσσάριο αναφέρεται: «Συνθήκη Σεβρών: Υπογράφεται η ειρήνη μεταξύ της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και των Συμμάχων, τον Αύγουστο του 1920. Η Συνθήκη αυτή δεν ίσχυσε ποτέ». Αποσιωπάται το περιεχόμενο της συνθήκης.
A.Π.Σ. 2	Να εκτιμήσουν τη συμβολή του Ελληνισμού των περιοχών της Θράκης και της Μ. Ασίας στην ανάπτυξη του ελληνικού κράτους.
B.M. 2	Στο κεφάλαιο «Μικρασία: εκστρατεία και καταστροφή» μετά το εισαγωγικό κείμενο στο δεύτερο μέρος της <i>μαθητείας στην ιστορία</i> παρατίθενται τέσσερις κάρτες του 20 ^{ου} αιώνα με δύο σχολεία, ένα καφενείο και ένα χορό Ποντίων, καθώς και μια μαρτυρία, ως υλικό για να απαντήσουν οι μαθητές στο ερώτημα πώς δηλώνεται η παρουσία του ελληνισμού στη Μικρά Ασία. Αυτά σε μια διδακτική ώρα. Η ανακολουθία είναι εμφανής. Αναφέρεται πρώτα η καταστροφή και κατόπιν ο ελληνισμός της Μικράς Ασίας. Το υψηλό βιοτικό και πολιτιστικό επίπεδο αυτών πρέπει να εξαχθεί από 4 κάρτες.
A.Π.Σ. 3	Να κατανοήσουν ιστορικές έννοιες σχετικές με την ενότητα, όπως: ...εθνική συμφορά...

B.M. 3	Δυσχεραίνεται το έργο του δασκάλου, όταν υπάρχουν φράσεις στο βιβλίο όπως: «Χιλιάδες Έλληνες συνωστίζονται στο λιμάνι προσπαθώντας να μπουν στα πλοία και να φύγουν για την Ελλάδα» (σελ. 100), καθώς και στη σελ. 104: «Οι συνθήκες της εξόδου των Ελλήνων», «Μελετώ τις πηγές και αναφέρω τις συνθήκες εξόδου των Ελλήνων προσφύγων». Η ελληνική συμφορά παρουσιάζεται ως μια απλή έξοδος.
A.Π.Σ. 4	Να διακρίνουν τις αρετές που έδειξαν οι Έλληνες στον πόλεμο αυτό (Β' παγκόσμιος) και τη συμβολή τους στην έκβασή του.
B.M. 4.	Δεν γίνεται αναφορά.
A.Π.Σ. 5	Να κατανοήσουν το ρόλο που έπαιξε η ξένη επέμβαση στις εσωτερικές υποθέσεις της Ελλάδας (εμφύλιος).
B.M. 5	Δεν γίνεται αναφορά.

Περαιτέρω διαπιστώσεις

Το βιβλίο εξυπηρετεί τη διαδικαστική ιστορική γνώση, όχι όμως τη δηλωτική και την εννοιολογική, αφού τα συνθετικά κείμενα και τα γλωσσάρια απαιτούν υψηλό δείκτη γλωσσικής-αντιληπτικής ικανότητας.

Το βιβλίο του δασκάλου στη σελίδα 12 αναφέρει ότι «*Η ιστορική γνώση, όπως και κάθε μορφή γνώσης, εξαρτάται από το νοητικό προϋπάρχον των παιδιών και τις συλλογικές αναπαραστάσεις της ομάδας στην οποία ανήκουν και στην οποία αυτοαναγνωρίζονται*». Η συγγραφική ομάδα μάλλον αγνοεί ότι το βιβλίο απευθύνεται σε μαθητές 12 ετών με ελάχιστο νοητικό «ιστορικό προϋπάρχον». Αυτό το οποίο, δηλαδή, είναι το ζητούμενο της διδακτικής πράξης οι συγγραφείς μάλλον το θεωρούν ως δεδομένο. Έτσι, η συνοπτικότητα του κειμένου, η επιγραμματικότητα, η περιληπτικότητα, τα ιστορικά χάσματα ανατρέπουν την εποικοδόμηση της ιστορικής γνώσης, γιατί απλούστατα οι μαθητές στερούνται «ιστορικό προϋπάρχον». Αποτέλεσμα: η σύγχυση του μαθητή και η απόγνωση του δασκάλου.

Το βιβλίο του δασκάλου στη σελίδα 12 αναφέρει ότι «*Η μαθησιακή διαδικασία οφείλει να λαμβάνει υπόψη της τις συλλογικές αναπαραστάσεις και τις προϋπάρχουσες νοητικές εικόνες της μαθητικής συλλογικότητας που αποτελεί μια μαθητική τάξη*». Οι συγγραφείς, ενώ διατείνονται ότι πρέπει τα προηγούμενα να λαμβάνονται υπόψη κατά τη μαθησιακή διαδικασία, εντούτοις αγνόησαν το γεγονός ότι οι προϋπάρχουσες νοητικές εικόνες της ελληνικής μαθητικής συλλογικότητας και εν γένει της ελληνικής κοινωνίας είναι τελείως διαφορετικές από το ύφος και το περιεχόμενο του ιστορικού τους κειμένου ως βιβλίου σχολείου⁴.

4 Ασφαλώς και μπορεί να διεξάγεται όποιος «πόλεμος των εγχειριδίων της ιστορίας» στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπου επιβάλλεται ο πόλεμος των ιδεών. Στην πρωτοβάθμια υποχρεωτική εκπαίδευση τα

5. Μεθοδολογία

Η συγγραφική ομάδα προτείνει μέθοδο που υπακούει στην πιο πάνω λογική. Στη σελίδα 12 αναφέρει: «Οι τρεις όψεις της ιστορικής γνώσης –δηλωτική, διαδικαστική και εννοιολογική– είναι μεταξύ τους συμβιωτικές και όχι ανταγωνιστικές». Στην πράξη και υπό την πίεση του χρόνου και της ύλης οι μαθητές δύσκολα και λίγοι –ή αλλιώς ελάχιστοι– διαμορφώνουν γενικό οργανωτικό και ερμηνευτικό πλαίσιο για τις ιστορικές εξελίξεις της περιόδου και αποκτούν ιστορική εικόνα. Η διδασκαλία σύμφωνα με οδηγίες από το βιβλίο του δασκάλου επικεντρώνεται περισσότερο στη «*μαθητεία στην ιστορία*», στην επεξεργασία των οπτικών και γραπτών πηγών εις βάρος των γεγονότων. Προτείνεται μια σύντομη ανάγνωση, ο εκπαιδευτικός παρεμβαίνει όπου χρειάζεται. Όσον αφορά την «*ανάγνωση της εικόνας*» και τη «*σύνθεση*», πράγματι οξύνουν την κρίση και ορθώς πρέπει να περιλαμβάνονται σε ένα νέο βιβλίο ιστορίας ως εναλλακτική πρόταση διδακτικής προσέγγισης σε επιλεγμένα κεφάλαια, για να μην περάσουμε από τη διδασκαλία της Ιστορίας στη διδασκαλία για την Ιστορία. Προτείνεται, λοιπόν, αφηγηματικό κείμενο το οποίο φυσικά θα υποστηρίζεται από πηγές. Αυτός είναι ο ιδανικός συνδυασμός.

Ο απαιτούμενος χρόνος για κάθε κεφάλαιο είναι κατά πολύ μεγαλύτερος του διδακτικού χρόνου και έτσι απαγορευτικός στο να υλοποιηθούν οι φιλόδοξοι στόχοι της συγγραφικής ομάδας. Ο δάσκαλος της τάξης οδηγείται σε μια επιτροχάδην ανάγνωση, εκπτώσεις στην κατανόηση του κειμένου και των ιστορικών εννοιών, παράλειψη επεξεργασίας πηγών, πλημμελή εξαγωγή συμπερασμάτων-σύνθεση.

Η παρουσία ιστοριογραφικής-χρονολόγιου κατά κεφάλαιο διευκολύνει την κατανόηση της χρονικής σειράς των γεγονότων. Οι συγκεκριμένες όμως ιστοριογραφικές δεν πετυχαίνουν το στόχο τους. Οι ιστοριογραφικές αναφέρονται:

α. σε πολύ περιορισμένες ιστορικές περιόδους. Με τον κατακερματισμό αυτό, ο μαθητής διαβάξει το χρόνο ενός γεγονότος, αλλά δεν μπορεί να εντάξει το συγκεκριμένο στο αμέσως ευρύτερο. Διαβάξει, π.χ., στην ιστοριογραφική γεγονότα 4 ή 5 ετών, κατανοεί τη διαδοχή τους, αλλά αδυνατεί να τα εντάξει στο γενικότερο χρόνο της διδασκόμενης ιστορικής περιόδου.

β. ή σε ευρύτερες ιστορικές περιόδους με χρονική μονάδα τον αιώνα. Ο μαθητής δεν είναι έτοιμος να ερμηνεύσει ιστοριογραφικές με τέτοια δομή. Στην ηλικία μόλις των 12 ετών διαμορφώνεται η έννοια του χρόνου με την απόκτηση της ικανότητας για εκτίμηση της διάρκειας⁵.

Προτείνεται, λοιπόν, αναδιάρθρωση της δομής της ιστοριογραφικής: Να παρατίθεται και ιστοριογραφική της περιόδου με αιώνες, χρόνια, και γεγονότα, σε διαφορετικά επίπεδα, ώστε να καλύπτονται όλα τα στάδια νοητικής εξέλιξης των μαθητών της τάξης.

ΑΠΣ είναι νόμοι του κράτους που οφείλουμε όλοι μας να σεβόμαστε και να επιδιώκουμε την αλλαγή τους, αν δεν συμφωνούμε, με τα μέσα που μας δίνει η δημοκρατία.

5 Πολίτης, Σπ.: *Ψυχολογία του αναπτυσσόμενου ανθρώπου*, Αθήνα 1979, σελ. 245.

6. Επίλογος

Ήδη τα συμπεράσματα προκύπτουν αβίαστα, ότι το βιβλίο, άσχετα με καταλογιζόμενες προθέσεις, σκοπιμότητες, ανεπάρκεια συγγραφέων, δεν εκπληροί τους σκοπούς και στόχους του Α.Π.Σ., καθώς επίσης ότι η μεθοδολογία του εντείνει το πρόβλημα της δημιουργίας επαρκούς ιστορικής γνώσης, ιστορικής σκέψης και υγιούς εθνικής συνείδησης.

Η απόφαση της κυβέρνησης να αποσύρει –στο μεταξύ– το βιβλίο μάς ικανοποιεί· δεν μας αποτρέπει όμως από το να καταθέσουμε εκ των υστέρων με νηφαλιότητα τη γνώμη μας περί αυτού στην εκπαιδευτική κοινότητα. Θεωρούμε ότι όποια επιχειρήματα στη «μάχη των σχολικών εγχειριδίων» προέρχονται από το χώρο της καθημερινής διδακτικής πράξης αποτελούν γόνιμο στοιχείο στην καθόλα ζητούμενη βελτίωση της εκπαίδευσης.

Βιβλιογραφία

Δ.Ε.Π.Π.Σ και Α.Π.Σ. Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης, Τόμοι Α' - Β'. *Ιστορία ΣΤ' Δημοτικού Στα νεότερα και σύγχρονα χρόνια* (Βιβλίο Μαθητή, Τετράδιο Εργασιών, Βιβλίο Δασκάλου), Ο.Ε.Δ.Β., Αθήνα.

Πολίτης, Σπ.: *Ψυχολογία του αναπτυσσόμενου ανθρώπου*, Αθήνα 1979.

